

Gömöri György

Váltott hangokon

SZEREPPERSEK ÉS ÚJABB VERSEK

A könyv megjelenését támogatta a Nemzeti Kulturális Alapprogram

ISBN 963 9297 13 5

ISSN 1419-8428

TARTALOM

Poézis

Régi hangok

Egy XVI. századi magyar zarándok emlékeiből

Lipsius a változásról

Glossza Szamosközyhöz

Szamosközy rovást tesz

Erdélyi monológ 1599-ből

K. J. erdélyi hadvezér emlékiratából

Két bekezdés Comeniusból

Tengeri út leírása A. D. 1664

Beszámoló a keresztény fegyverek fényes és

dicsőséges győzelméről az oszmán törökön

Naplóbejegyzés 1694-ből

A fejedelem „Vallomásai”-ból

Mikes-töredék

Csokonai-apokrif

Casanova Wolfenbüttelben

Tizenkilencedik századiak

Kazinczy naplójából

Változat egy Berzsenyi-témára

Steffler pályát választ

Erdélyi író naplójából (1835)

Szemere Bertalan hajóra száll

Teleki László történeteiből

Wesselényi Polixéna könyvet ad a vatikáni

könyvtárnak

Montalembert Pátyon

Petőfi-kollázs

Petőfi távozik Szabadszállásról

1849. július 31.

Bem tábornok utolsó üzenete

Cyprian Norwid levele New Yorkból

Európába

Nekrológ 1853-ból

Jelenet a Taknan hegyekből, 1855 őszén

Széljegyzet: Kemény Zsigmond dilemmái

Huszedik századiak

Kosztolányi nagyapja

B. F. huszárönkéntes levele Angliába 1915

májusában

Lindbergh jegyzetek

Márai hazatér Párizsból

Weöres-mozaikok

Szentkuthy-kivonat

Mandelstam száműzetésben

Széljegyzet Nagyezsdához

Az utolsó alma

Szép tavaszi nap

Apollinaire fordítása közben

Abda

Igen, nem

Férfi hang a kilencvenes években

Az ősz birtoklása

Ünnepi csokrok

Ébredések

A kép dallama

Sakk

Hajnali ihlet

Alapkérdések

Dinnye-kóstolgotó

Brahms, III/3

Nosztalgia-glossza

Szélűző

Az asztronómia határaitól

Hasonlatok a halálról

Apóriák

Egy nyugat-berlini lány

Szövegközti

Időnk távlatai

Örmény fantázia

Egy belső tér felidézése

Az ősz birtoklása

Szülő-sors

Mégis a Mari

pont marie

Tavaszi modell

Ami nincs, dalban elbeszélve

Pannónia (vagyis Pécs) dicsérete

Egy Rover éji dala

Szovjet helyzetkép 1988 őszén

Feminista feltételes mód

A vers fordítója

Előzetes egy antológiához

Kérdés Petri Györgyhöz

Egy Rover éji dala

Ditirambus E. T.-ről

Egy (még olvasó) író zsörtölődéseiből

Túl a Hermenótikán

Sebességváltás

Utóirat egy régi vershez

Szkeptikus sorok a horizontváltásról

A kritika kritikája

Kései epitáfium

Igazságot Macskássynak!

Október fényesítése

Jelentés közérzetünk romlásáról
Idősíkok
A mulandóság szonettje
Újra nekrológ
Kontrasztok
Postszoc töredék
Ózonlyuk
Az új keresése
Virágvasárnap
Világítsad át...
Svéd színek
Egy régi fényképre
Október fényesítése

Laudator temporis passi?
Filmkockák
Múlt, jelen, jövő
1945. május 9.
Készülődések
Egy eltűnt nép nyomában
Álom az év utolsó napján
Balkáni induló
Századvégi jelenet
A Hosszú vonatozások Kora
exitus
Temető, ősszel
Századelő, felülnézetben
Cserepek

Poézis

nevet adni a némaságból
épp hogy-bontakozó alaknak
nevet adni az éjszakában
suhogó szellem-madaraknak
nevet adni az érzelemnek
amikor mások érzelegnek
és megtölteni értelemmel
a nevenincsen képzetet
képes beszéddel megsejtetni
mit elmondani nem lehet

Régi hangok

Egy XVI. századi magyar zarándok emlékeiből

A Szinai hegyen jártamban
megnéztem Szent Katalin jószagú csontjait
ittam a monostor forrásvizéből
- Mózes itatta hajdan itt Jetró juhait -
a kalugyer atyák vörösborral kínáltak
a ferencesek menlevéllel láttak el
(hálából loptam nekik egy szikladarabkát
Salamon király egykori templomából)
Ó Jeruzsálem jókat ettem-ittam benned
jól tartottak a kürtös kollegák
- ha tudták volna hogy török ruhám gyaur szívet takar! -
jártam az Olajfák hegyén is
s megálltam ott
ahol Krisztus sírt
Jeruzsálem előrelátott sorsa felett
Most Járfaluban annyi év után
rád gondolok ó Jeruzsálem
Buda már a töröké de Te
bennünk világítsz mindörökké

Lipsius a változásról

(Laskai János magyarázatában)

Nincsen semmi erős vagy állandó
dolog ezen a világon változnak égitestek
megsikamlanak a csillagok és le-
hullnak újak kerekednek
Folyóvizek kiszáradnak de mások
medrükből meg nagy hirtelen kilépnek
Nemcsak az Óceán a föld is változik
néha a tenger közepén szigeteket
emel Neptúnus bosszantására
máskor meg remegve lesüllyed Gondolj Atlantiszra
S hová lett az öröknek hamisan nevezett
Róma hatalma hová lett Bizánc
eljön bizony Velence végnapja is és egyszer még
Európa ékessége is lerontatik A nagy fazekas
más-más formákat gyúr agyagból
majd hagyja hogy szétessenek De szívetek
ne rágja bánat - támadnak valahol
s növekednek új világ és új új emberek

Glossza Szamosközyhöz

mi tette hirhedtté zsigmond fejedelem nevét?
nem túlkürtölt győzelmei a törökön
nem szószegéseinek változatos sora
hanem az első búcsú
mikor erdélyt először három társzekér kinccsel odahagyta
előtte mindent elrontatott
összeszedetett minden aranyat
összetörette a régiségeket
elégette a becses okmányokat
szemétdombra került szkander bég képmása
gyerekek játszottak (a szultáni ajándék) pigmeus koponyával
egy közkatonái lett mátyás király kardja
- éjjen pusztuljon minden ami csak ittmarad!

így van ez ha egy fejedelem impotens
hiába húzatja talján zenészekkel
hiába színészkedik hetvenkedik
attól még vetetlen marad a nászágy
és bár oppelnből van még visszatérés
ami elpocsékolt vissza nem kapható
s martalékul marad az ország

Szamosközy rovást tesz

Szamosközy óvatos; soha nem lehet
elég óvatos az ember ebben a korban,
amikor Básta tanítja móresre Erdélyt;
disztichonokba szedi, amit az „ország-
gyarapító” Rudolfról gondol,
felét latinul, a másik felét meg ősi rovással.
„Dögletes rablók prédája Dácia most.”
Telnek-múlnak a századok, vége a fittyedt
ajkú királyoknak, s hogy a császárról mit is vélt
Erdély óvatos krónikása? lesz, aki érti
majd a rovást és keserűen megmosolyogja
(mondjuk a nyolcvanas évek közepén)
azt a világot, ahol egy nagyétkű hajdani suszter
építtethet magának dög-nagy álpalotákat,
miközben a nép koplal, s ahogy Szamosközy mondja:
„Dögletes rablók prédája Dácia újra.”

Erdélyi monológ 1599-ből

„Lippa és Jenő, Jenő meg Lippa -
hogya csak ezek megadásán múlna!
De csak hitegetnek az csalárd nímötök,
sarkunkat pörzsölik az fene törökök...
Árva kicsi ország, ki léssz szabadítód?
Hogyha Lippáért és Jenőért cserébe
egy emberöltőre béke lenne, béke!
De vajon mit forral a Vezér Sztambulban,
mit végez végtére a követség Bécsben,
mi vagyon megírva fönn a csillagokban,
fönn a hűvös égben? Talán bölcsebb volna
hűséget színlelve magunk útját járni,
magunk pecsenyéjét csöndben sütögetni;
de köt az adott szó.”

A levágott fejet
kendőbe göngyölik, mutatják vajdának,
sírva fakad azon vajda felesége
megsejtvén Fortuna hamar fordulását
- akár megadják Lippát és Jenőt, akár nem.

K. J. erdélyi hadvezér emlékiratából

Kezdénk lőtetni Nagyszombatot.
A városbéliiek traktát indítanak
magok megadása felől.
Noha a pápistaság lett árulóvá
(mert azok valának fők a városban)
sok vallásunkon való is nyomorog köztük.
Hogy az aszú fa mellett
a nyers is el ne égne, nagy könyörgésükre
megegyezénk. De hát ímé a prédára éhes
svédek a falakat meghágván kezdék
a házakat is felverni!
Lóra ülven sieték oltalmukra.
Duklás generális, ki igen emberséges
és evangélikus ember is volt,
majd hogy meg nem öle egy főofficért
ki ellenem támadott volt, s végül
mivélünk együtt karddal
kergeté ki a svédeket a városból.
Isten után így marasztám meg
utolsó veszedelemtől Nagyszombat városát
a benne lévőkkel együtt,
melyért nem is vettem jutalmat egyebet
csak a tisztesség kedvéért
valami kevés ajándékot a követektől.

Ki tudja, valaha arra fordulván
magam, vagy maradékim,
megemlékeznek talán még róla a nagyszombatiak.

Két bekezdés Comeniusból

Hite van a földművesnek a magban:
hiszi, hogy jó esővel terméssé érhet.
Hite van a kőművesnek a házban:
hogy fel tudja építeni olyanra - alkalmas
lészen a ház a hajléktalannak.
Csak a toportyán féregnek nincs hite.

Nem bizonyos, hogy a mag beérik.
Nem bizonyos, hogy a faragott kőnek
s fának leszen jó találkozása,
mely megbír árvizet s minden vihart -
csak a farkas gonoszsága bizonyos.
Hanem tenéked mégis
legyen hited minden igaz utadban,
mint a várandós anyának
ő magzatában van erős hite.

Tengeri út leírása

A. D. 1664

Bethlen Miklós uram emlékére

Ez az utazás nehezen feledhető:
postahajóra szálltunk (kissé már hajótöröttek)
nyolcan vagy kilencen, s egy darabig
jó útunk volt, noha borongott a tenger -
de hirtelen villámlott jobbról és akkora
szélvész kerekedett, mint ítéletnapon.
A hajósok is, mi is, okádtunk, ahogy csak
kifért a szánkon. Kicsiny hajónk meg réceként
fölhágott a dühös hab csúcsára s onnan
le egy mély völgybe, majd megint a habbal
fölfelé. (Én meg, mint lovas nyeregben,
a hullámokkal emelkedék s ereszkedék.)
Ha a hajós nem vonja be s futtatja
csuda fortéllyal a vitorla istrángját, bizony
ottmaradunk. Szörnyű volt nézni is.
Így csak imádkozám, s Istenre bízám magam,
majd befekvén a hajós szűk ágyába, mély
álom szállt reám. Miként Jónásra egykoron.
Egyszerre érzem, költ a hajós, s úgymond:
„uram, megholt a szél”. S amott a lámpás,
az már a portus, Istennek hála, már Calais.

**Beszámoló a keresztény fegyverek
fényes és dicsőséges győzelméről
az oszmán törökön**

1.

A Kahlenbergről letekintve
látni hogy nincs veszteni való idő -
a Burgtól a Schottentorig
már kő alig kövön csak romra rom
a jezsuiták a Stephanskirche tornyából
éhségtől homályos szemmel kémlelik
a felmentő sisakok fényjelzéseit
A macskákat szőröstül-bőröstül
utóbb már a patkányokat is
Pörög a borsó szorgosak
a török aknászok
már nem sokáig
időnk
homokszemcsékkel mérhető

2.

karmazsinvörös palota-sátor
hatalmasan lobog a szélben
vértől iszamosak az árkok
sikongó lányokat szögez földhöz a handzsár
habos száju tevék kifordult szemgolyókkal
öklüket rázó janicsárok
„A Prófétára mondom: itt a Király maga!”
hát vágta előre
feje hull a szelíd struccmadárnak
kiömlik a porba a mandulatej
s porral elegyül
sörbet füge pálma sok déli gyümölcs

3.

„Uram” mondtam „örülök hogy csekély
szolgálatot tehettem Önnek”
de még a kalapjához se nyúlt
ekkora paraszt is csak egy Habsburg lehet
A Nagyvezér ízlését nem dicsérhetem eléggé
c'est vraiment un galant homme
sok szép ajándékkal lepett meg
ha nem is épp önszántából
lelkem Marisenykám
Thököly üzent: tárgyalni kíván
közben se takarmány se prófunt
a szegény lovaknak felkopik az álla
rekkenő hőség a sereget tizedeli a vérhas
lopkodják málháimat

Te Deum ide Te Deum oda
a pénzt amit a pápa *nekiink* küldött
az osztrákok bezsebelték

Naplóbejegyzés 1694-ből

Én, ki még a minap csillagokat
szemléltem Grenovicsban a teleszkópon át,
csudálva a Nap erejét s udvarát,
most Hágában Huygens úrnál bámulom
a mikroszkópium alá rakott legyet:
a szárnya ámulat, s a törzse rettenet.
Köröttünk egyre tágul a világ,
s bár a jövőt meg nem mondhatom,
tudós embernek nyitva áll a tér -
s az ész lesz a legnagyobb hatalom.

A fejedelem „Vallomásai”-ból

Hajónk már túljutott Jütland fő hegyfokán,
s az Északi-tengerre tartott, amikor vad vihar
támadt és harminchat kínos órán keresztül
verték a hullámok dél felé.
Tudtam, ha zátonyra futunk és elmerül
szövetbálákkal megrakott hajónk, elpusztulok
(nem tudok úszni) - s bár a halált
nem bántam, bántott volna, hogy *így*
kelljen véget érnem. Lázás fejjel és lázongó gyomorral
sírfeliratot szövegeztem magamnak,
hogy lássa az utód: lelkem szilárd maradt
és bátorságom mindvégig töretlen.
(Ó, a hiúság magakelletése!) - De másnap reggel
a szél alábbhagyott, mehettünk Anglia,
s onnan Dieppe felé, s lehettem újra
négykézláb járó tengeri utasból kétlábú szárazföldi,
Sáros száműzött grófja, világfi, kolostorlakó.

Mikes-töredék

Rodostó? Sós torok.
Sziklát szél ostoroz.
Nem is különb kolostorban,
mint szép kies Rodostóban;
jobb lett volna Jaroszlávban
mint egyedül Jászvásárban -

.....
de már aki gályarab,
önszántából is marad.

Csokonai-apokrif

Midőn csókjaim mint hullámok
elborították kebleit
Lilla nyögdecselet mint a gerle
s széttárta nedves szirmait
s hogy a tüzéség felvonult
Lilla trillázva ágyra hullt

Casanova Wolfenbüttelben

hét napot távol a világtól
a kalandoktól gondoktól hitelezőktől
a sohasem-eléggé-szeretett nőktől
ki nem tenné ezt ha tehetné: e hét
volt életem legboldogabb hete
csak ültem a könyvtárban és olvastam
eltűnt a múlt és nem izgatott
az egyre kétesebb jövő belemérültem
a betűk sodrába eggyé váltam velük
csak éppen haraptam valamit és az ágyba
dőltem s aztán megint a könyvtár
ujjaimmal a könyvek finom bőrét
símogatva óvatosam lapoztam bennük menedék
volt ez a hely s az élvezet merőben szellemi
ezért mondom én Giacomo Casanova hogy itt és ekkor
voltam a legboldogabb

Tizenkilencedik századiak

Kazinczy naplójából

- Szép vereshagyma! honnomat idézed,
kertjeit és termőtalaját.
Hol nő még ily nagy uborka, dús tök, s mézédess paradicsom?
Biztosan itt nem, ezen a rettentő alpesi tájon,
hol a vár tornyára komor sziklaorom lemered,
sólyom néha visít, de zerge nem ugrik a sziklán.
452 (mondja Szulyovszky) grádics visz föl a várba.
Az állam, a császár foglya vagyok, ám a szabály megengedi -
néha hozathatok inni, s ilyenkor társaimmal
árva hazánkon könnyeket ejtve isszuk a jó tokajit.

Változat egy Berzsenyi-témára

forr a világ ó nagyon is forr a világ
tengernyi benne a gond de búsulni
ezen nem érdemes inkább segíteni kéne
de hogyan amikor mind ádzabb a föld
lakói közt Erynnis szelleme amikor Boszniában
nőket gyermekeket égetnek elevenen
a nemzeti? a nemtelen törzsi düh bujtogatói
amikor a közösen megművelt kertet nem akarván
szétosztani inkább egymás torkának esnek
a széthúzó szomszédok akik aztán hidegvérrel
ledöfik egymás családját elhajtják állatait
sóval hintik be háza helyét mikor
s hogyan lesz vége az ördögi körnek?
a retorika az igen az virágzik mindenütt
meg a percnyi fegyverszünetek
- mint az erős dohányos
fogadkozása hogy ő bizony nem gyújt rá
s kibírja addig amíg más nem teszi -
forr a világ ó saját levében fő a világ
mi ha lehet maradjunk ki ebből a forrongásból
nehogy halászlé legyen belőlünk bőszi üstben
vagy pénzes turisták csípős
(de milyen betyáros!)

gulyáslevele mázas edényben

Stefflerl pályát választ

A boldogtalan szerelem kínja
velőmig átjárt. Lőjem főbe magam?
Menjek Amerikába? Megannyi kérdés.
Vagy inkább próbáljam felrázni
tespedéséből nemzetem? Ösztökélni
okos jobbulásra, maga-művelésre?
S arra, hogy mindenki fizessen adót,
mert a „vérrel adózás” ideje már lejárt?
Ó, hogy megvetnek és gyűlölnék Bécsben!
Minden mágnással összeveszttem. Gyakran
elfog a félelem: az ár ellen úszom!
De hogy e drága lény szerelmére méltó lehessenek,
küzdenem kell, helytállnom és tehetségem szerint
szolgálnom ezt a hazát.

Erdélyi író naplójából (1835)

- Ó, hazám, mikor lesz vége
a kínos aggódásnak miattad?
Derengsz bár néha szép reményt,
sugáرزol szebb jövőndőt,
s oszlani látszanak fellegeid.
Majd újra beborul az ég,
robajjal zúg fölötted vad vihar,
mindenki komor, nyugtalan,
hiszen minduntalan
a zsarnokság újonnan kigondolt fortélyá
riaszt föl álmainkból...

Szemere Bertalan hajóra száll

Széllal indultunk, amiből vész lett a tengeren.
Hullámok gerjedtek és úgy dülöngélt hajónk,
mint holmi részegek. De a tenger kórja
énrajtam nem fogott. Úgy fél tizenegy tájt
a fedélzetre mentem, körütekinteni.
Sötét volt, sűrűn esett, s a szél az árbocok
között süvöltött és a víz zuhogva zúdult
mindenfelől hajónkra. Egyedül álltam,
rettentő vakhomályban, a tenger vad
morgása közt. És semmi fény sehol, se
árboclámpa, se torony, mely világít és az égen
sűrű felhők fődtek az összes csillagot.
A hajó gyomrában mindenki már aludt.
Összeszorult a szívem - hát senki,
senki sincs velem? - Veled van Isten, egyedül ő vigyáz.

Teleki László történeteiből

Amikor Teleki László ebéden
járt a francia királynál, sokáig
be kellett érnie egy egyszerű herceg
társaságával, de később,
már a desszertnél, vagy a sajt után
a király is figyelmére méltatta ezt
a jól öltözött (és *charmant!*) barbár grófot.
Lajos Fülöpöt főleg a magyar
alkotmány érdekelte, de Teleki
mindjobban belejött a beszédbe
(már elég jól bírta a franciát) s egy óvatlan
pillanatban elkezdte dicsérni hazája nyelvét,
aminél (mint tudjuk) nincs szebb
és kifejezőbb a földön, majd hirtelen
(és Lajos Fülöp lehet, hogy oda is figyelt
egy kicsit) így szólt: „ezt hallgassa, Felség!”
s egy Vörösmarty-verset skandált a királynak,
akinek magas tetszését el is nyerte
ez az érthetetlen csengés-bongás, úgymint:
„jár számkiüzötten az árva fiú,
dalt zengedez és dala oly szomorú”.
Később (de még a szab harc előtt),
Teleki az orosz nagykövet nejének,
egy különös bájú Potocki-lánynak
udvarolt (nem tudni, milyen sikerrel).
Egy biztos, ha történt is valami
a tompított fényű, illatos budoárban,
a magyar gróf nem szavalt Vörösmartyt.

Wesselényi Polixéna könyvet ad a vatikáni könyvtárnak

Mezzofanti valóban ért magyarul
meg még vagy negyven-ötven nyelven -
tudását mégsem irigylem, mivel
inkább a hangokat utánozza, mintsem
a gondolatot hajazná - azért mi jól
elbeszélgettünk németül, franciául.
Utána könyvet adtam a könyvtárnak, amely
Corvinával s más jeles művekkel büszkélkedik.
W. M. könyvét fejrő bőrbe kötöttem, és
így nyújtottam át Mezzofantinak.
Igen tetszett neki a kötés, megköszönte, majd
bécsukta azt egy almáriomba.

Szegény magyar könyv! téged úgy forgatnak
más országban, mint furcsa ritkaságot,
csak egy-egy külön nyelvű vesz kezébe,
hogy nézegessen - és saját honodban
is ritkán (ó, be ritkán) akad olvasód...

Montalembert Pátyon

A széplelkű - és persze többnyelvű - hölgyek
addig pátyolgatták Montalembert-éket Pátyon,
mígnem Mondd-el-Ember (mert így hívhatták
a *L'Avenir* szerkesztőjét az írástudatlan pórok) álmélkodva
felkiáltott: „dejszen” úgymond „dejszen Önök
nem is barbárok!” - sőt: „*chez nous* sok földműves
megirígyelhetné az önök parasztjainak sorsát!”
Amit az ifjú Splény báró meglelégedéssel
fogadott és tüstént be is jegyzett a naplójába,
ahol még az is meg lett örökítve, hogy Madame M.
bájosnak találta a magyar dalokat, s meglehet,
hímzés közben néha ezt dúdolgatta otthon:
„*Marichecám, Marichecám, aisseme a siveudette...*”

Petőfi-kollázs

Szerelemnek lobogója szívem
tekintetem a csillagok közé vész
nincsen leány ki véretem lemosná
rab a világ kezén-lábán bilincs
ez tette lelkem pusztává a bánat
pusztájává hol egy tigris lakik
fáradt oroszlán nyugszom feleségem
kebelén A század viselő
Beteljesül az Írás jóslata:
mi vérrel áldozunk neked
inkább vesszen ki nemzetünk egy szál
- mily nagy szerep mily lelkesítő!

Petőfi távozik Szabadszállásról

Keserű gúny van e szóban: „szabad”
ahogy a „szállás” előtt áll - itt csak a csalás volt szabad
az istenadta népet egy szálit leittatták
egész éjjel kurjongattak hogy aztán
bódult fejjel menjenek leszavazni
a református pap fiára Híveimet

kik Szentmiklósról jöttek be gyalog
be sem engedték a városba a furkósbotos
szabadszállásiak akik korábban
mindennek elmondtak engem még „orosz
spiónnak” is bár meggondolandó
- hogyan fér össze ez a respublicával?
De én a népet nem kárhoztatom
Még gyöngé mint a gyermek Félrevezetni
nem túl nehéz De ami a nagyobb baj
a szabadság még nem biztosít jogot
s a rágalom mint szennyes áradat
kicsap a közterekre és mindhiába
úszik vergődik ellenében a megcsúfolt igazság

1849. július 31.

S hogyha csak orosz fogságba esik?
De a tiszti mundért nem vetette le,
hiába könyörgött székely embere,
a volt József-huszár. S mert homlokán
sajgott a seb, hát leült, hogy kimossa.
Akkor értek oda a lándzsás emberek,
a segesvári „idegenvezetők!”:
- *Du Kossuth Hund!* és átdöfték szívét.
Félelmetes, de így is eshetett.
Nemcsak dal, a förtelem is örök.
A fehéregyházi patakpart felett
a *Der springt noch auf* szelleme pörög.

Bem tábornok utolsó üzenete

„Bem megmutatta Lengyelország
megváltásának ideális útját”
(*Mickiewicz*)

1.

„Én már nem válthatlak meg hazám...”

2.

Állítás, amely tagadva állít.
Nemlegesen. Kiemelve a személyes
névmást: *én* (más talán igen)
már (mivelhogy a lélek, az kész, igen,
de a test, a legyöngült,
vézna test erőtlén)
nem válthatlak meg

(szintaktikai egység, sajátos
gondolat a keresztény mitológia
fogalommköréből: Krisztus példáját
nem így-úgy, Kempis módon, hanem
fegyverrel a kézben követni, a mások
bűneiért nemcsak bűnhődni - büntetni is.
S hogyha ez áldozat, mire vezet?)
hazám (a hang itt elcsuklik, de nekünk
rárímel a csúfondáros „az ám!”, pedig
szebben illik hozzá az asszonánc, hogy
„anyám” s „tanyám”, meg az, hogy „igazán”
itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz,
ó lélek, te igen magányos).

3.

A haldokló vizet kért, felnyögött,
s mint végső estjén ünnepelt színész,
ki félszemmel már a függönyre néz,
úgy ejtette ki a búcsúszt.
Az utókornak szólt az üzenet,
bár megkönnyezte néhány társ, barát.
- Ha jól figyelsz, kihallod még belőle
az ismerős és szent romantikát,
mit fel nem falhat történelmi dögvész
és bebalzsamoz majd a népmese.

Cyprian Norwid levele New Yorkból Európába

Ha már úgy adódott, hogy vitorlášhajónk
dacolva sok viharral átért az Óceánon
s hatvankét nap után már szárazföldre léptem,
s később az a facsonk, mi ujjam megsebezte
mégsem tett nyomorékká, rajzolni tudtam újra -
ha Isten így megőrzött, tán lehetne még
szándéka vélem. Kész vagyok a Krímben
fegyvert fogni a Fagy-Kolosszus helótái ellen,
vagy máshol másképp használni ügyünknek.
Kérem, segítsen Ön, vagy más jó módú lengyel,
az Óvilágba hamarost visszatérnem.
Az ujságok itt mindenfélét írnak
és nem tudhatni, hogy mi az igazság.
Persze Kossuthot pompásan fogadták,
de legyőzöttnek kell lenni, hogy így fogadják,
és híres száműzöttnek. Én itt névtelen
s magányosan dolgozom műhelyemben
- ablakaim egy temetőre néznek -
a bokrok felett kolibrik cikáznak
és néha fojtó virágillat bódít...

De gondolatban Párizsban vagyok,
vagy még inkább Rómában, ahol élő a múlt,
s vígaszt jelent - hol nemcsak a jelennek,
nem csak a Piacnak él az ember...

Nekrológ 1853-ból

Hesseni születésű főrangú származék
aki ezredes lett a császári hadseregben
majd (közel a hatvanhoz) nyugdíjba ment
de a közelmúlt viharos napjaiban újra
fölajánlotta kardját a hazának
Nevét jól ismerik Itáliában ahol
példás szigorúsággal járt el a polgári
lakosság lázító elemeivel szemben
Ezután tábornoki rangot kapott és az öreg
Félix herceg utódja lett Erélyes
intézkedéseivel megszilárdította
a dinasztia uralmát leverte és
megbüntette a magyar lázadókat
néhányat ki is végeztetett
Emiatt lemondatták Szabolcs megyében
nyert birtokot Később utazgatott de
nem minden országban fogadták szívesen
E kiváló és tisztességben megőszült férfiút
Bécs város díszpolgárává avatta
Emlékét megőrizzük

Jelenet a Taknan hegyekből, 1855 őszén

A csatatéren groteszk pózokban hevernek a hullák.
Csönd van, csak a távoli csúcsok fölött
dördül néha egyet az ég. Szitál a köd.
Hatezer orosz maradt örökre ebben a völgyben.
„Allah hatalmas!” - énekli a müezzín, s a török
közkatona fejükkel földet érintve mondják az imát.
Iszmail pasa¹ sétál a csatatéren. Meg-megáll,
lehajol, megnéz valamit közelebből - érem az;
kibetűzi, hangosan olvas:
„A magyar lázadás leveréséért”.
(Ezek itt veteránok.) Iszmail pasa,
Karsz vár gyaur parancsnoka Lugosra gondol,
visszadobja a bajszos halottra az érmet,
s ő, akit ritkán látnak csak nevetni,
most egy szívből jövően nagyot kacag.

¹ Iszmail pasa: Kmety György 1849-es honvéd tábornok. A krími háborúban a török hadseregben szolgált, a keleti fronton több győzelmet aratott az oroszok fölött.

Széljegyzet: Kemény Zsigmond dilemmái

Báró Kemény Zsigmondról azt beszélnek:
nagytermészetű ember volt. Lefojtott
szenvedélyek dübögtek mellkasában és
nemegyszer ólmos búskomorság fogta el.
Talán mert hitte, hogy a *fátum*
korlátlan úr porszem-sorsok felett,
s hogy a bűn is, meg az erény is
végül egyaránt elnyeri büntetését?
S hogy van idő, mikor nem segít a tiszta ész,
és a ravasz ügyesség sem segít,
mikor a nagyravágyó meglakol, de nem
menekszik az sem, ki csak szolgál és lapít?
Ilyenkor az teszi jól, aki félreáll.
Kemény meg is tette; pár évet élt még
Pusztakamaráson, majd csendben megőrült.

Huszadik századiak

Kosztolányi nagyapja

fején kapott sebet az utolsó csatában
Kossuthal együtt ment aztán világgá
énekes volt a szultán udvarában
áthajózott a nyüzsgő Újvilágba
szenet hordott Philadelphiában
vagy selymet festett így-úgy üzletelt
a cudar idők elmúltával pedig
visszatért Szabadkára hol már várta
egy lefüggönyözött szobában unokája -
s mint ki orvosságot ad be kis betegnek
mesélt mesélt és hallgatta a gyermek
színes meséit zúgó városoknak
és sziklaszirtre-habzó tengereknek

B. F. huszárönkéntes levele Angliába 1915 májusában

Leírhatatlan májusi naplementék -
mindegyik más, mind másképp gyönyörű.
Ha mennem kell, most szívesen megyek.

(...mikor a rózsaszín lazac-színűbe játszik át,
s a szürkés-kék belefoszlik a kékbe,
egy kardhal-csontváz lassan átlebeg
s belevész a sugaras ég vizébe)

Jövő héten indulok a frontra.
Már lélekben mindentől elszakadtam,
de tireátok gyakran gondolok.

(Ültünk a fűvön, csak egy-egy csésze koccant,
körben égtek a rododendronok,
a házban valaki zongorázott -
még most is hallom azt a dallamot...)

Lovam fejére rózsákat teszek,
s így virágosan indulok a frontra -
ó, leszek-e még újra köztetek?

Lindbergh jegyzetek

Lindbergh 1927-ben repülte át az Atlanti-óceánt. Gépét nyolcan tolták a felszállásnál és a propellert is kézzel kellett beindítani. Newfoundland fölött kicsit eltévedt a ködben, de a köd felszakadván, nekivágott az addig legyűrhetetlen víztükörnek. És átrepülte. Anyám akkoriban volt Párizsban. Varni ugyan nem tanult meg, de remek Chevalier-számokkal jött haza és néha franciásan főzi a zöldbabot. Szenzáció volt akkor Lindbergh, akit azért a szerencse sem hagyott el, mert jég rakódott a gép szárnyaira, de még időben leolvadt. Mikor a mágnes felmondta a szolgálatot; L. a csillagokhoz igazította röptét. El is bóbiskolt kicsit, de mindig jókor fölébredt. Le Bourget-n aztán 200 000 ember várta, megrohmozták: „Lind-ber! Lind-ber!” üvöltötték. Volt ebben valami egy *másik* üvöltözéshez hasonló pár évvel később: „Sieg-heil! Sieg-heil!” - igen; mivel aztán ez a jóképű pilóta, aki naív volt, nagyon, benemavatkozás (értsd: Hitler) párti lett, ki is tüntették érte a németek... Madarat tolláról. De akkor, 1927-ben még ő volt a legkisebb fiú, a mesehős, akinek sikerül, ami előtte senkinek. Lindbergh... és mi lett a bébijével? Hiába éltette az egész világ, az a bébi eltűnt, élve nem került elő. Öreg igazság, de hasznos: sorsát (legyen hős, aggódó apa, vagy közéleti balek), bocsánat; szerepeit senki el nem kerülheti.

Márai hazatér Párizsból

rongyos gyerekek fejkendős öregasszony
pállott hőségben hűgyszag „cukorkát-cigarettát!”
vonatablakból elmarad az ország -
de jólvanezígy mégegyszer jólvanezígy
nem vár senki ne is várjon rám senki
az Oktogonnál megállítom a taxit
gyalog vágok neki a pesti rengetegnek
az emberek feltűnően jól vagy rosszul

vannak öltözve nagyon kevés az autó
lompos villamosoknak hallani csörtetését
poros ez a város kopottas szomorú
neon-csecsebecsét kihívón mutogatja
de mégis az enyém övé volt ifjúságom
most itt fogok élni írni itt vagyok hazatértem

Weöres-mozaikok

kő virág állat
manó tündér angyal
néma angyal alszik a kőben
lelkes kő repes az angyalban
hová lett a viharosan vidám
Gondvána
a mélyen töprengő
Atlantisz
a hasznosan cselekvő
Európa
az új aranykor megálmodója
nyakig ül a Vaskor sarában
és menüetteket füttyörészik

Szentkuthy-kivonat

minden merő kulisszaépítés
csavart balusztráda meg esztráda
angyaltollak és Psyché-frizurák
az őstermészet borzalmainál
csak a szerepjátszó harlekin izgatóbb
Paracelsus őszirózsával társalog
míg a kapucinus zsázsa ríkoltozik
a püspök megadón nyújtja *falatját*
és Lukrécia csecsbimbóit megáldja
a vágyakozás tortás gömbölyűségét
ízlelgeti a haldokló király
„a vége mindig szökés vagy lemondás”
nem tocsogás felhevült ölekben
minden a miliő hisz illó a gyönyör
s örökkön szép a hibiszkusz-virág
...mind újabb bojt díszíti kardomat
mind újabb álarc fedi el arcomat

Mandelstam száműzetésben

Kiméretett lakóterünk,
megszámláltattak napjaink;
ezüstös tajga-éjen át
kiéhezett csikasz vonít.

Kihalt vidék, embertelen:
se istene, se démona.
Északi fény, ha feldereng,
kristály-világok mosolya.

A végzet véres csillaga
már elindult útjára és
magad menteni nincs csoda -
minden töredelem kevés.

Nincs már, ki eltérítené
a rádsüvítő késeket.
Mögötted áll Perszephoné,
kezet nyújt. Te is nyújtsd kezed.

Széljegyzet Nagyezsdához

- S miért gondolod, hogy boldognak kell lenned? -
kérdezte Oszip Nagyezsdától. Voltak pedig boldog
óráik, perceik, de sokkalta több, amit a félelem
úgy átitatott, mint sűrű vér a gézt.
Oszip élete ráment a lírára; Nagyezsdáé
arra, hogy bebalzsamozza a líra törékeny testét,
s könnyezve felmutassa. - Mi várható mégis
ettől az országtól? - kérdezte egy francia látogató 77-ben.
Nagyezsda csak szerény reményeket táplált: hogy majd
ágyban, párnák közt lehet. Nem ötvenfokos fagyban.
Csodákat nem várt - a tetszhalottat föltámaszthatja még
egy földrengés, de a tajgán nem nő pünkösdi rózsza,
betonból nem nő kardvirág, s a fiatalok
már szinte visszakívánják az izgalmas harmincas éveket,
amikor még nyugodtan nézett a jövőbe
a sima homlokú, izmos hentes-állam,
mely letaglózva minden más véleményt,
magán-hitet és magán-életet
parasztmilliók csontját főzte bele szörnyű kondér
ínséges levesébe.

Az utolsó alma

Flóra almákat küldött Szárszóra
Attila egyet megevett
de ez nem a szerelem almája volt
hanem a búcsúé
mert utána levelet írt Flórának
„kérem vasárnap ne jöjjön”
kiballagott a vasútállomásra
megvárta míg a tehervonat elindul
hogyan aztán

Szép tavaszi nap

Milyen sugaras-szép tavaszi nap! A bozótban önfeledten trillázik egy pacsirta. A levegő még hűvös, de a tél hófoltjai már-már eltűnőben. Jön az őr, s mondja: „Szedje a cókmókját! Indulás!” Tiszta papírba csomagolt heringet, kenyeret, cukrot vételezünk. Vonatra szállunk, s a börtönvonatban zötyögünk nyugat felé. A kocsyi tetején vágott nyíláson át látom megvillanni Szmolenszk kupoláit. Elhagyott állomáson áll meg a vonat, belőle furcsa kis autóbuszba szállítanak át. Az ablakok ugyanis - be vannak meszelve. Egy pillanatra azért látom kétoldalt a feltűzött szuronyú katonákat. Miért ez az igen nagy készültség, s hová, vajon hová visznek bennünket ezen a szép, hűvös tavaszi reggelen?

Apollinaire fordítása közben

(Miklós írja Juditnak)

A nagy kaland még hátra van,
életem végső nagy kalandja!
Mint nap-perzselte tengerész
várok az üdvözítő partra,
ahol hajóm majd révbe ér.
Az már egészen más világ:
éghajlata meleg és enyhe,
kolibri, sok színes madár
dalol, s pillangó száll kezemre.
Megismerem végre anyám,
kit elvesztettem annyi éve:
mosolygósan, fiatalon
ölel, s vezet apám elébe.
A nagy kaland a végzetem-
golyóval végzem, vagy tán késsel?
Már mossák a fedélzetet,
sietnem kell, nehogy lekéssem.

Abda

Megásatták. A szürke, ólmos
égen csak egy-egy varjú
fáradtan-lassú szárnycsapása.
Szekerek, unott katonák.
(A helyzet banalitása.)
És ezek nem is németek.
Nyelvünk közös, de amit mondok,
az őr nem érti meg.
Beteljesül az Írás és mindent előrelátó
lelkem jóslata. Már spongyán az ecet.
Beszívom még a nedves rét szagát,
a rőzsefüstben ázó fűzekét
és elteszem a kockás füzetet.
„Non omnis moriar”, tudom,
de utoljára mondhatom: *vagyok* -
mert láng leszek, tág égbe szárnyaló
és nyirkos földbe hantolt néma test.

Igen, nem

Öregember hát nehezen emlékezik
igen mindig tisztelte a törvényeket
nem nem szerette *azt* a munkát
igen dehát az volt a beosztása
nem soha nem lógott a munkahelyén
igen az állam megkövetelte hogy
nem nem soha meg nem pofozott senkit
igen benne volt a szabályzatban hogy verni tilos
nem később már nem is nagyon gondolt a munkára
igen esténként ittak meg kártyáztak
nem sohasem érzett faji gyűlöletet
igen hát mi lenne normális átlagpolgár
de a parancs a parancs a parancs az PARANCS
a végösszeg 250 000 (ember)
de lehet hogy több
lehet hogy kevesebb
ahogy öregszik úgy felejt (az ember)
nicht wahr?

.....
kit érdekelnek már a részletek
hol volt hol nem volt
volt egyszer egy lengyel falucska
sobibor

Férőihang a kilencvenes években

Miért álmodom gyakran - nem a halálról;
a megsemmisülésről? - arról, hogy lejárt
a szavatossági időm, papírforma szerint
létem indokolatlan, s meglehet, igazából
már nem is vagyok, csak a szívós tudat,
csak az rángatózik még, akár a béka
levágott lába - miért, honnan ez a kínzó,
könyörtelenül vissza-visszatérő álom?
Igaz, nap-mint-nap olvasom: a történelemnek
befellegzett, kultúránk, mint olyan, a múlté;
az, amiben Plátó és Jézus óta osztozunk,
a szellemi talaj, irreleváns; fürdünk a képek
gépíleg gerjesztett hullámaiban, tobzódunk a bármikor-
előhívható Műagy Infó-Szemirámisz-palotájában -
jó, hát a gyerekeink már Han Solót néznek
és olvasnak Hamlet helyett és biztosan másképp
fogják értelmezni a Faustot, mit bánom! -
mégis jó lenne nem szétesésről, halálsugárról,
űrhajórobbanásról és kozmikus tudatmaghasadásról
álmodni (*swing low sweet Enterprise scram Blade Runner*)
jó lenne végre szelíden és kicsit több bizalommal
szemedbe nézni
félelmetes huszonegyedik század

Az ős birtoklása

Ünnepi csokrok

ezek a művirágmód halvány tulipánok
ezek a már papírsodrású fréziák
kiváncsin ágaskodó sárga rózsák
bódító liliom ijedt kis hóvirág
ezek a színjátzó orchideák büszke szegfűk
ez a túllontúl-szép csokor-egyveleg
mind azt suttogja s kiáltja: ünnepelt vagy
kinek jár mindez hogyha nem neked
de hamar hervad ami örömet ad ma
hallgass örökzöld régi verseket:
carpe diem örvendezz hát a napnak
s ne kutass elhullt elhalt éveket

Ébredések

álom-ejtőernyőn ereszkedem alá
s mikor a gépkakas háromszor kukorékol
épp földet érek kilépni nem nehéz
az ágyból és az éber lét formáit kitölteni
érzékeimmel mégis a reggelek
között van tejfölös-ködös mikor az autó
szélvédőjéről jégvártyát kell kaparni
és sugaras mikor a függönyrésein át
betűz az ifjú nap - ilyenkor más
az ébredés - s van úgy hogy kitekintesz
ablakodon s a réten izgatott sirályhad
tart zajos népgyűlést és a madarak
csőrében egy-egy friss giliszta vagy bogár -
hol borúsak hol meg biztatón üdék a reggelek
ahogy öregszem egyre inkább ilyenkor verselek

A kép dallama

Milyen érzés csendéleten aludni?
zsongít vajon, összhanggal csendesít?
(különösen, ha van rajta hegedű,
zongora, hárfa, vagy más zeneszerszám)
vagy tekintsük inkább holtnak - mint a franciák -
a természet kiválasztott darabját,
s akkor a megszerkesztett-megdermedt anyag

alakít minket látszat-életessé?
Ne komplikáljuk. Mert hiszen ő, aki
fölte alszik, álmában se gondol
a kép üzenetére, csak néha éjjelente
érzi a mélyből szivárgó dallamot:
megmelengeti talán a szíve táját,
s könnyet csal ki alig-lehúnyt szeméből.

Sakk

Egy angol vers margójára

Lassú játszma az élet.
Bármilyen ügyes is vagy
és jól mozogsz a fehérrel,
előbb-utóbb elveszted
gyalogjaid és lépés-
előnybe jut, hogy aztán
bástyáidat leszedje,
majd sakkot-sakkra adva
hátrálni kényszerítsen
a mind fenyegetőbben
felhorgadó mementó:
a Fekete Királynő.

Hajnali ihlet

Korareggeli álmok, hajnali ébredések -
mennyre adósotok vagyok!
Az éjszaka: szénfekete, lágy tó,
hív, húz, magába ránt és ringat hangtalan.
Szélcsend van, semmi nesz, csak egy távoli
repülőgép mint hogyha búgna.
Ilyenkor a Gondviselőre
bízom lelkemet, Már amennyi belőle
még lassan kihúnyó öntudatomban benne leng.
Hiába álmodnék azután csodaszépet,
az lesz csak belőle, mint Babits
sebtében lejegyzett kétsorosából: zöngemény.
...De a violaszín hajnalban új-meg-új
szókapcsolatok sarjadnak, villamos
szikrák sercegnek a fejben, és íme,
csoda: formát ölt s egyszerre
alkalmi Pallaszként életre pattan a vers is.

Alapkérdések

Olvasom, hogy a szerves élet
évmilliókkal ezelőtt a Marsról
került a földre egy jókora meteorban.
S ha egyszer ott megvolt (s talán ma is
van lenn a mélyben), hinnünk kell
Giordano igazában: számtalan világ
volt, van és lesz százezer galaktikában.
Csak sajnos ez sem oldja meg a kérdést:
mitől van szerves élet egyáltalán?
Kinek a kozmikus ötlete volt, hogy véresen
útrakeljünk, felnőjjünk, elhullajtsuk
fogainkat, hajunkat, elszáradjunk,
mint útszéli kóró, vagy télen a legyek
és egyetlen hihetetlen pillanat
szétvesse erre az egy sorsra szövetkezett sejtjeinket?

Dinnye-kóstolgtató

Édes sárgadinnyét kanalizni jó
még télen is, mert a nyár emléke él
minden rostjában és szagos nedvei
átjárják ínyem s nyelvem sok ízlelő-
bimbóját. Én nem egy gyümölcsöt ismerek:
ettem lágy, szűzies mangisztánt Báliban,
kóstoltam friss, eperízű „tejbanánt”,
és különös jávai kókuszt is szörpbe hántva;
de most oly jólesik a felnyílt sárgadinnye
- messziről bódít ismert illata.

Brahms, III/3

Benned, zene, az Éden vágya lüktet,
Ringat, sajog és rólunk szól a dal,
Az ember célokat magának bár kitűzhet
Hiába üzi őket (s már nem is fiatal!),
Magányán enyhíthet még egy-egy boldog óra,
S néha a zene vált vágyakat valóra.

Nosztalgia-glossza

Ádámnak

amikor az illatos hawaii éjszakában
japán vetkőzőlány-szemléről hazatérve
üvöltve énekeltük a partizánindulót
azt hogy „tör előre a hadsereg...”

és elvesztett repülőjegyem ürügyén
még egy hétig sütkérezhettem waikikin
azok voltak a szép idők vagyishát az ifjúság
amikor chicagóban cini landolt és ámulva látta
négy nyugati költőlegény hogyan eteti szóval a nagyérdeműt
(megitták az összes italt és további verseket követeltek)
nem volt egy vasunk se de lángolt bennünk a szellem kisüstije
és még hajunk is mennyi de mennyi volt (kivéve a géfint)
- most pedig díjak és kitüntetések után
hatvanon túl még mindig hajba tudunk kapni
egy-egy rímen vagy verssoron
de most már kicsit megszokásból vagy öngerjesztve hisz senki sincs
akivel olyan jól lehetne veszekedni egy sánta (ödöni) versláb ügyében
vagy aki megértené mennyi szemérmes bánat
fér bele egyetlen régi sorba: „hervad már ligetünk”

Szélűző

negyedik napja tombol a szél
és már a csontjaimban érzem -
átfúj mindenben járni is csak lassan
araszolva lehet tőle az utcán
s hová lettek a máskor vidáman röpködő madarak?
az útonjárók ilyenkor meglehet
Szent Kristófhhoz fohászkodnak vagy csak összehúzott
szemekkel állják a felbolydult elemek
dühét a hullámok bős bakugrásait
most már talán csak a ráolvasás segít:
- szél szél szűnj meg szél bújj vissza
a démoni zsákba ahonnan a Nap
szeszélye mérge kihívott nyugodj el végre
eleget jártad léceket csapkodó táncodat
légy már veszteg böjti szél
te jéggelbélelt óceáni szél

Az asztronómia határaitól

a gammasugárrobbanás
iszonyatosan messziről
fényévszázadok szárnyain
ér hozzánk teleszkópjaink
bár észlelik a képzelet
túl szűkös vaksi és szegény
hogyan megérthesse titkait -
két óriáscsillag ütközött
össze az idők kezdetén
s belőlük árad égi fény

mely milliószer élesebb
mint galaktikánk napjai?
s bár eszünk lézersugara
belevághat a múltba és
mondhatatlan távolba ér
nincs mód soha megértenünk
mi mozgatja a bonyolult
tejútakat s a csillagok
tündöklő robbanásait -

Hasonlatok a halálról

„A halál olyan, mint a szeretkezés,
a visszatérés reménye nélkül”

Jan Kott

Csakugyan az lenne, egy hosszú ölelés,
amelyből nem lehet visszatérni? A meg-
semmisülés (a testbeni) milyen új létet
előlegez, s nevezhető vajon életnek ez?
S a remélt üdvözülés a lélek orgazmusa
lenne? forгатom jobbra-balra
a szavakat, de csak hasonlatokig jutok,
vagy egy olyan egyenletig, ahol
a halál egy radioaktív X - lehet, hogy
gyógyít is, de ritkán; szétroncsolja testünk
és agysejtjeinket, de kiengedi a szellemet
az ún. porhüvelyből. Most még csak árnyék,
de egy napon már fagyos valóság, s mi mást is
mondhatunk róla, mint képpel, ezt: álarcos-
pengés útonálló, zártajkú ismeretlen.

Apóriák

Egy pohár víz megivásának sokfélesége
jelzi minden létező szüntelen módosulását.
Még szavainkat is mindig másként fűzzük össze,
hát még ujjainkat, s a laza végtagokat!
Időjárástól befolyásolt elvárásaink
idegesen vibrálnak a levegőben.
És a napfoltok. Kihatnak-e a vágy
minőségére? szítják-e mindennapi
bosszúságainkat? befolyásolják-e
munkakedvemet? emésztésem
ritmusát? étvágyamra vajon kihatnak?
Ma tejszínes epret eszegetve
a képekké töredezett múlt járt az eszemben:

számos pontból áll össze a mozgás,
s egy ponton túl már önkéntelen
és ezért oly megrendítő a kitáruló test
néma könnyezése, nevetése, vagy fojtott jajgatása.

Egy nyugat-berlini lány

filigrán sápadt zöldszemű
egy könyvesboltban dolgozott nevének almaíze volt
és kopernikusz szobra mellett
egy templomnál csókolóztunk először
finoman szitált a könnyű nyári zápor
aztán egy krakkói szállodában
szemcsés forró ölébe zárt
körülkulcsolt és ringatott
elszomorodtam ennyi gyönyörtől
- hisz újjászült ez az újjászületett -
hogy később már nyugat-berlinben
nagy hassal s kis mosollyal üdvözöljön
(a férjétől várt gyereket)
s mivel nem akartam piet hanémát² játszani
csak megteáztunk illedelmesen
a sok elszalasztott lehetőség közül
talán a legfájdalmasabb

Szövegközi

felhőbe hanyatlott a drégeli rom
(mért ez az első sor ami felöltlik?)
az emberfaj sárkányfog-vetemény
(de a sárkány a mérgezett húsba beledöglik)
szabadság szép hosszúcombú nimfa
(a költő ajkán felgerjed a dal)
mert szeretlek te édes mostoha
(a férfi: gyermek; ölbe bújni akar)
és elhagyatnak akkor mindenk
(lehet hogy létünk mindennap ítélet?)
és bordán roppantott a rémület
(de értelemmel kell élnem amíg élek)

² John Updike *Couples* című regényének főhőse

Időnk távlatai

Fordított távcső ilyenkor az élet -
messze ugyan, mégis jól láthatóan
a színpadon kicsinyített szereplők
szomorú játékot mímelnék; ám ennek
nem kétséges a kimenetele.
Képzeletben térjünk az öltözőbe:
a hős a vastag festéket lemossa
arcáról és a pirospozsgás látszat
mögül kinéz a holtsápadt való.
- Mementó, Móric! - mondanám, de viccel
már el nem üthetem a sajgó aggodalmat:
bár kibeleztük a természetet,
és csillagokba küldünk gépeket,
s „megy is előre” (biceg?) a Sapiens -
a célbaérőt vaksötét fogadja.

Örmény fantázia

Sűrűszakállú örmény szerzetes ki fenn a hegyekben él
s vezekel el-nem-követett elképzelt vétkeiért
állig begombolkozott sápadt hercegnő emésztő csókjaiért
úgy issza megszentelt borát mintha lányajkat ízlelgetne
úgy harap gránátalmába őszibarackba mint aki érti
idomok formák drága gyümölcsök rejtélyes egybeesését
Szakállas örmény szerzetes zsolozsmázik fönn a hegyekben
vájtsziklaodúban és mind gyakrabban gondol már a halálra
s míg egyhangúan pörgeti a színtelen napok imamalmát
lelkét mennyei mángorlóba reménykedve ajánlja

Egy belső tér felidézése

az ágynemű frissen-mosott szagára
s a párna hűvösére amit majd áthevít
a rásimuló nyakszirt forrósága
az ablakból a fényekre ahogy
belefolynak a sűrű éjszakába
az asztalon árválkodó pohárra
(vörösbor lassú kortyolásra várva)
a polcokon könyvek tömött sorára
a telezsúfolt kis fürdőszobára
a törülköző szappan illatára
s az elveszett fényképre ami
már nem kerül fel íróasztalára

Az ősz birtoklása

Vegyük birtokba ezt az őszt,
sárgás-rőt áradását,
sziget-színfoltjait;
költözzünk be a könnyű
szeptembervégi ködbe,
hol kései gyümölcsök, feszesen fényes alma,
s opálos fényű szőlő
hivogatnak a díszes lakomára.
A nyár brokátja lassan elenyészik,
széteszik apró hűvösség-molyok,
az ősz kihívón suhogtatja selymét,
szikráznak rajta flitter-csillagok.
- Lakjuk be, amíg lehet, e pár hetet,
élvezzük ezt a néhány hónapot,
minden más évszaktól számkivetve
legyünk csak *őszlakók!* s a széljárást figyelve
éljük fel mind, ami nekünk jutott.

Szülő-sors

A gyerekek már saját útjukat járják -
mi meg csak aszalódunk a közös sors cekkerében
amit a kamra sarkában felejtett egy szép napon
az Úr, akit újabban asszonynak ábrázolnak
némely (a kor szavát meghalló!) rendezők...

Mégis a Mari

A „Csakamari” szerzőjének

Azért mégis a Mari az, akit
leginkább. Hogy ebben milyen
szerepe van egyes testrészeinek,
ne firtassuk. Tőlem távol
áll a naturalizmus.
Na és a lelke? külön téma ez,
lévén mély, sejtelmes és teli.
Elemi (centripetális) erő -
mindkét családom kovásza ő,
s köztudott: család nélkül
nincsen se múlt, se várható jövő.
Így aztán: hiába, mégis a Mari.
A legkevésbé nélkülözhető.

pont marie

- mért pont a mari?
mert meg volt írva
ha nem az égben
hát a génekben

a metró ózondús akváriumában
egy viseltes arcú férfi
a „hulló falevelet” fújja szaxofonján

ha a pont mariénál (pont nála)
szállsz ki nincs túl messze
a régi lengyel könyvtár
s a közelítő tél nosztalgiája

- itt most egy évátlan ádámé az ünnep
aki ősoket idézett hősileg
s piros-fehérben látott kánaánt³ -

nincs sok köze ennek a marihoz
hacsak az nem hogy bár nem mint lengyel
de más módon ádám mégiscsak rokon
mint ahogy rokonom valahol az a férfi is
aki kozmát nyaggat bágyadt szaxofonján

Tavaszi modell

Ugyan mi állandó ebben a genetikusan
módosított, elektronikusan süvítő-fecsegő
világban? Talán egy tavaszi ruhamodell.
Nem abban, amit ajánl: a divat
évszakonként változik, legyen ki lépést
tud tartani a gúnya- és kosztüm-fantáziákkal!
Hanem abban, *aki*. Kékszemű, karcsú leány
mézszőke hajjal, duzzadt ajakkal; ez
egy csöppet nyitva, még amikor zárva is van.
Komolyan, kicsit fürkészőn néz itt a képen,
nem akar eladni semmit, épphogy csak hordja az árút.
Ebben a tartózkodásban, ebben az egyszerű-szépben
látok valamit, ami *nekem* már ugyanaz mindig.
Hát persze: az örökké-nőit, a mindent-
újjászülőt, a világból-el-sose-múltot.

³ Adam Mickiewicz (1798-1855)

Ami nincs, dalban elbeszélve

Annyi minden *van*. Minek akkor
arról beszélni, ami nincs? De lám:
a gesztenyefák virága porladozik, lehull,
rozsdafoltok ütköznek ki a hófehér orgonafürtökön is,
bár még akácfelhővel bódít a május.
(Akácos téren járok, csöndes egyetemi tájon.)
Ettől mindig szerelmes verset volna írni kedvem,
vagyishát arra asszociálok. Egyébként
inkább az emlékekből szemezget az ember
és az akácok szelíd inváziója is csak
Georges Brassens bajuszát juttatja eszébe,
ami alatt egy lila dalt dünnyög, egy metróvégállomásról,
holmi virágokról, meg egy különös érzésről,
ami hajdan benne fészkelte, de aztán, mint kék madárka
megrázta tollát és - huss! - el is repült.

Pannónia (vagyis Pécs) dicsérete

Pannonia! Latinos nevedet magyarul ha kimondom,
Mi jut róla eszembe? Fullasztó pécsi nyarak.
Olvad az aszfalt fönn a szagos Magaslati-úton,
s úszni tanul a gyerek a Hullám-strand hüvösében,
aztán fagylaltot nyalogatva caplat föl a Mecsekre.
Mélyvörös, telthusú meggyet szedhetsz itt le a fáról,
s míg magyarok vívnek törökökkel a Jókai-könyvben,
te barackmagokat törögetsz és mandulaízű
tortát kapsz (de csak akkor, ha netán vendég jön a családhoz).
Enyhül a vad zivatar, szele még borzolja a Tettyét,
és az az ár, hogy zúdul alá a szűk, kis Mandula-utcán!
Mossa a főteret is, ahol sárgán csillog a dzsámi,
s áll ma a szobra a hősnek, törököt megfutamító
Hunniadesnek - lám, a kereszt alatt az a félhold!
Estefelé a szökőkút fénylik a Dóm mellett, hol a séta
lassú, ráérős; fel-alá hullámszik a sok pár;
új szoknyában, társ keresőben járnak a pécsi leányok.
Csendesedik ezután ez a nappal sokszínű város,
hegyre s völgyre teríti az éjjel csillagos-fekete leplét,
míg a harangok öt (vagy száz) templomban
zúgnak-zengenek ávét.

Egy Rover éji dala

Szovjet helyzetkép 1988 őszén

Szajúz Szavjeckij, őszül a Gorbacsov,
Barázdát szántott rajt' is a zord idő,
Nem is beszélve pártcsinovnyik
Népe bős, keserű hadáról -

Mely minden kákán újra csomót keres,
Fél a reformtól, fél a lapoktól is,
Hogyha megírják: mennyit ölt halomra
A népek atyja, drága Sztálin.

- S hogyha beérnék, bárha csak ennyivel!
Szó szót követ, már szájal a lett, s az ész,
Nyilvánosságot kér a nép, mely
Nem tudja, merre vezethet *a glasznoszty*.

Mi tudjuk. - Elvtárs, szemedet nyitva tartsd,
Védd a nomenklatúrát, és az
„Osztályhatalmat”, mely ha elvész
Állástalan leszel, s veled én is.

1988 szeptembere

Feminista feltételes mód

Ha Shakespeare-né nem mosott volna inget,
Ő írta volna meg az agg Leart, a Kinget.
Ha nem sétáltatott volna folyton pincsit,
neje hogy lefőzte volna L. da Vincit!
Ha nem lett volna gondja csak a konyha
egy könyvvel rávert volna Gogolné Gogolra.
- Nem is volt nő. - Nem baj, mert egy a fő:
alkothatsz, férfi! amíg rab a nő.

A vers fordítója

Hasbeszélő, aki most áriázik.
Illetve áriázna, hogyha bírna,
de így csak bájos sikkasztások
jönnek ki torkán: a hanghatás hasonló.
Többdimenziós fényképész: ó, hogy domborít előtte
a lencsevégre vett tárgy, avagy személy!

Fel- és legombolyító: Thézeusz-utánpótlás,
aki az érzés fonálán haladva
araszol a Mű középpontja felé,
majd azzal megtelve, vissza. Kertész, akire (ha rázza),
érett szilvaként potyognak idegen szavak.
Lekvárt főz belőlük, formás kis lábasokban.

Előzetes egy antológiához

Örülj szívem,
s ne táncolj már a gúzsban,
repass szívem.
ott vagy hiszen
a dicső hatszázhuszban!

A zord jelen
(-talan, -telen)

nem hagyott lenni a búsban;
neved ragyog,
helyet kapott
a végső hatszázhuszban!

Kérdés Petri Györgyhez

Kedves Gyuri!
Honnan a csudából veszed
ennyi undorgó vers működtetéséhez
szükséges undorodat?

Egy Rover éji dala

Az autónk, pompás fenevad,
éjjelente életre kel.
Bőrét borzolja esti szél,
s ő (félelmében?) énekel.
Zümmögése egy állaté,
mely trópuson, csordában él,
s a gyárról álmodik, ahol
holt anyagból lett gépi lény.
Megálmodja az utakat
- számuk és hosszuk végtelen -
s mert nincsen cél, csak útszakasz,
nincsen jövő sem, csak jelen.
Az autónk, terek vándora,
ólommentes benzint iszik,
s nem féli még bús végzetét:
hogyan egyszer roncsként elviszik.

Ditirambus E. T.-ről

Eszményi Tamás az a férfi, akiért döglének ma is a nők,
Őszül, de még nem öreg; no és jóképű is legelőbb.
Gyöngéd, figyelmes, udvarias, és hogyha sokat
dolgozik párja, ő bizony szó nélkül elmosogat.
Inni csak akkor iszik, ha a társaság iszik vele,
tévét csak *együtt* néz, újságba ritkán bújik bele.
A dohányzásról leszokott már sok évvel ezelőtt,
s oly jól be tudja osztani, amiből kevés van, az időt!
Ha bántja valami párját, empátiás a Tamás,
szótlán is átérez mindent, nincs sértett dohogás;
virágot olyankor hoz, amikor leginkább kell a virág,
s ügyesen működteti a kis kávémasinát.
Azt már nem is mondhatom el, hogy az ágyban mit bír el ő -
Eszményi Tamásért sóhajtozik minden egyen-
rangúra pingált, hajszolt, boldogtalan mai nő.

Egy (még olvasó) író zsörtölődéseiből

Az idő sápadt álmatlan fonnyadó asszony
de lehet piroskőrmű élvezeg özvegy is -
ki dönti el hogy mikor melyik?
mindegy hogy hiszek-e abban amit mondok
ha az utókor kérdéshorizontjába állít
és kiszopogat mint egy velőcsontot
minél rögeszmésebben beszélünk félre
olvasatunkat annál előkelőbben jegyzi
és minél többet írunk verebekről
annál inkább vélnek majd klasszikusnak
soraink lassan felcserélhetőek
és képeink fájdalma képtelenség
a szavak kútja lassan kiapad
a szép meg arra való hogy gyorsan elfelejtsék

Túl a Hermenótikán

(Alulstilizált normatív perturbáció)

Beletartom magamat. Mibe?
Hát a nagy semmibe. Mert mibe másba?
Az almába harapni kívánó foga vásna,
Ha azt fanyarnak találná. Avagy citromnak.

Amiről mindjárt ló az asszocunk.
S miért nem jó a ló? mert botlik (és nem Ott-),
Bár négy a lába. S gyakran tandorog.⁴

Gondolom, minden délceg kan dohog,
Ha a nők betartanak. Azok a feministák.
A rohadt férfiaknak. Na ne, na ne.

De hogy kerül a csizma? N. Sinatra
Dalolta egykor: végigtapos rajtad.⁵
Nincs mindenkinek otthon Heideggere.

Sebességváltás

dédnagyapám ragadványneve „Jupiter” volt
(mesélte anyám) mert folyton-folyvást szaladt
fiatalon ő - mármint anyám - is ilyen rohanós volt
két riport közt félkézzel főzött ebédet
és egy barátom még most sem bocsájtotta meg
amiért 35 éve oxford-mutogatóban
(úgymond) mindig pár lépéssel előtte loholtam
kos-szellem lenne ez? vezérürü-komplexus?
metafizikus zabszem? szorongás: jaj-csak-le-
ne-maradjak-valamiről? én ezt már
aligha fogom eldönteni újabban viszont
szívesen üldögélek a kertben ölbevaló
kis (laptop) számítógéppel az ölemben hogy a régi
rohanós éveket ráérősen emlékezve idézzem

Utóirat egy régi vershez

Ruritánia végre a reform útjára lépett
dugig van szókinccsel kirakat és piac
viszont újabban hiánycikk lett az erkölcs
s új üzletág a diszkrét pénzmosás
időközben a tojás ára is fölment
és azonosíthatatlan tettesek
zuhanyrózsákat lopkodnak a kollégiumból

1997

⁴ Külföldi lóversenyen indul hangzatos irodalmi névvel.

⁵ One day these boots will walk all over you.

Szkeptikus sorok a horizontváltásról

Váltani váltok, de csak
fehéreneműt. Általában naponta,
Pénzt is, ha külföldön járok. Pesten
ki szoktam váltani egy hétre
az összjárműre szóló bérletet.
De horizontot? azt már nem, barátom.
Hat évtizede működnek szerveim
és remélem, szolgálnak még sokáig,
meg nyelvérzésem sem kopott talán még,
hogy ne tudnám: milyen a jól megírt vers.
Pózozni lehet persze, ripacskodni,
és nyakra-főre „váltani horizontot”,
hogy a szellemi divatok tervezői
példa gyanánt felemlegessenek,
miközben hajdan-volt személyiséged
feloldódik a medréből kicsapó nyelv
egyre mocskosabb, habzó árvizében -

A kritika kritikája

A magyar irodalom manapság két kulcsra jár.
A nagyobbik öre szorosan bezárja a múltat,
nyelveket nyújt a jelennek
(megelőzi az összes megelőzőt),
csak sterilizált műszerrel dolgozik.
A kisebbik öre szemét a jövőre szegezve
ágál, miközben a rózsás horizontok inognak.
- Milyen szerencse, hogy a szellem
oda repül, ahová akar és
mégoly szűkreszabott kulcslyukakon
is rendszerint átszivárog.

Kései epitáfium

eszem vagy nem eszem?
ha egyszer nem adnak mást
és éhen maradok!
jut eszem-
be a múlt ez a félédes-félkeserves
félvad-félkegyelmező
eszemadta-eszem vette
- ugyan hová tette hová is rejthette
vérfoltos méhlepényét
ez a Janus-arcú odakacsintgató
pufók pufajkásoknak (sz)állás csináló egyén

- hát a lábtörlő alá!
jut belőle meg marad is
bár kissé már szagos ez a
bomlásnak indult hajdan erős
alkonyatlila félmúlt

Igazságot Macskássynak!

A jegenyék nem nőnek az égig,
a szederfák égig sose nőnek -
ugyan akad még ember a földön,
aki ne hallotta volna hírét
nagy írónknak, Macskássy Benőnek?
Ír ő mindent, bölcsődaltól kezdve
regényen át szomorújátékig,
attól függ, hogy épp mihez van kedve,
vagy hogy éppen mikor mire kéri.
Aki beleolvas, ásítózna,
ha lenne még ereje ásításra,
de az álom csókot hint szemére -
ez a *súlyos* irodalom ára!
Ismeri nevét Pest, Kassa, Bártfa,
Újvidék, s a fűszeres Schwechátton,
Macskássy a fél glóbuszt bejárta,
s néha mennyi múlik egy baráton!
Elismerésből kijut neki bőven,
már több külföldi társaságnak tagja,
s a Legfőbb Díj bár eddig elkerülte,
irígységből van csupán megtagadva!
Fordítják vótra, felnémetre, vendre,
s feljegyezték egy újabb lexikonban:
volapükül is megjelent egy verse.
- S e Macskássyt ne becsülnék a Honban?
Ebből látszik, milyen provinciális
a könyvkiadás, sajtó és az ország -
igazságot hát Macskássy Benőnek!
Ezentúl minden dupla számba' hozzák!

Október fényesítése

Jelentés közérzetünk romlásáról

öregkorában könnyen meghatódik
az ember azon min korábban csak mosolygott
vagy egykedvűen szemlélte a dolgot -
a képzelt helyett ismer már valót
s a való Medúza-főt ha hordott
megdermesztette szívét Most ha tódít
a locska képzelet nem bánja Szorgos
szervei még működnek beszélnek
s barátai közül még jónéhányan élnek
de érzi már a morc idő marását
lábikrájában Így hát elvarázsolt
világba bújna vissza lágy mesébe
hisz a jövőben nincsen sok reménye

Idősíkok

nem csak múltat kerestem
Pesten -
egyik felemmel
benne élek
abban a jelenben
(nem emel fel!)
de az a baj a jövőre
nincs más rímem csak:
„egyelőre”

A mulandóság szonettje

a szép s a friss idővel egyre rútol
vagyis egyénibb lesz és egyre másabb
szikárabb élesebb elomlóbb és tokásabb
és nincs mód hogy lemaradjunk az útról
- a testi romlásért tán lenne még mi pótol?
az aki bölcsességet tulajdonít a kornak
csupán reméli: eszesebb lesz maholnap
pedig pár év alatt kiforthat már a jó bor -
ne reméljünk hát vigaszt elveszett perceinkért
és azt se sajnáljuk ami volt lehetőség
de veszni hagytuk - hiszen lehet hogy ismét

lépre vihet a könnyebb út ha csábít -
az ész keresse másban balga hőjét
nem játszom el a múlt tragédiáit

Újra nekrológ

már annyi nekrológot írok
hogy szinte nekromán leszek
életkedvemet felemésztik
parányi halál-termeszek

azt még csak el lehet viselni
ha nyolcvanon túl mennek el
akiket ismertünk szerettünk
- mindenkit vár *mene tekel*

de amikor lesújt a villám
s elvisz egy ötvenéveset
(nem öreg még! nem is idős tán)
aki nem is volt nagybeteg

elnémulunk akkor s a csöndben
a szívverésünk hallani
morajlanak a kinti ködben
a nemlét kék hullámai

amiken túl - így hitte Wiktor -
van élet még van túlvilág
de sohasem öltjük magunkra
többé a régi test-ruhát

megszoktuk már meg is szerettük
s ha le kell vetni? üsse kő -
nekromantikus szódagállal
virít a „kincses temető”

Kontrasztok

Ilyen vakítón a jázmin még sohasem fehérlett
illatos mécseit nem gyújtogatta így a lonc
s a rózsák sárga bokra diadalmas csokorban
nem nyújtotta így eléd lágy ékességeit -

és ennyire még soha nem voltál céljavesztett
soha még ilyen üresnek nem érezted a házat
s mert jellemed az ősi szereposztás ellen lázad
ilyen sivárnak még sosem tudtad a társas magányt -

Postszoc töredék

„Dúlt hiteknek kicsoda állít
káromkodásból katedrálist?”

Nagy László

vannak országok ahol
katedrálist ma már kizárólag
káromkodásból lehet állítani
nincsen más tartós építőanyag
se acél se beton se hit
- Ön hitt?
kérdi a csalódottat az önhitt -
katedrálisok helyett
emeljünk hát meghitt
kegyhelyet kicsi kápolnát
a mindig újszülött reménynek

Ózonlyuk

Szemnek-láthatatlan poratka:
aggodalmunk a kor átka -
gyógyítható, vagy már halálos
a sugárkigyó marása?

Az új keresése

„Au fond de l'inconnu pour trouver du nouveau”

Az Ismeretlen mélyén
csupán régít találtunk,
illetve szörnyű-újat:
az ős-embertelent.
Jobb lesz tehát vigyázni:
oly élelmes a Sátán,
a megszokottra frappáns
ötletekkel felel.

Virágvasárnap

(Jelenet a King's College színes üvegablakán)

a fiú ül a lombok közt és éppen lenéz a fáról
egy rőthajú fiú zekéje lila és nadrágja karmazsin
- áldott aki jó az Úr nevében! -
a Tanító számárháton ül s ruhája mélyvörös
eléje enciánkék köpenyt terít s virágot hullajt mind
ki pár nappal később „feszítsd meg”-et kiált

vagy mit se szól csak elnéz hallgat más dolga van
de ennél a jelenetnél alig van szebb talán
szívesen cserélnék azzal a fiúval fenn a fán
aki a lombok közt ül és éppen most lebámul

Világítsad át...

Világítsad át gyermeked!
sejtjeiben mit rejteget?
milyen áruló nézetek
csíráznak benne csöndesen?
miért nem olvas könyveket,
s miért imád Internetet?
múltadat megosztja veled,
de jövője hová vezet?
ha majd roskadt öreg leszel,
s ő nem beszéli nyelvedet,
hogyan viseled sorsodat,
milyen lesz *akkor* életed?
Világítsad át gyermeked!

Svéd színek

A vonat (nem ígérte menetrend) hirtelen megállt
Sárbogárdon. A sárga helynév kék táblán bennem
svéd képzetet keltett, s erről mindjárt a kedves
C. jutott eszembe, aki nemrégén járt ott,
s mint én, megnézte ő is az óriás Wasa-hajót,
meg Milles szobrait a kertben: belátni onnan a fő-
város sima öblét és a dokkvidéket. Sár-
bogárdtól Stockholmig nem hosszú az út;
ma már nem. De közbe kellett jönni hozzá
egy vháborúnak, meg egy létező nemlétezőnek,
hogy neki (C.-nek) rövid legyen. Ősz van, a tarlott
földeken már csak emlék a bőkezű nyár, a nedvek
színes pazarlása, a napéjegyenlőség. Sajog
a lélek, füstté lett szeretteire gondol és már csak
hűvös éjjelek vigaszaként süt föl az északi fény.

Egy régi fényképre

Milyen könnyeden jár és biztosan lép ez a nagyon fiatal ember,
hátranyalt hajjal, kihajtott ingben; tizenhat éves
sincs még! karján egy még csinos és fiatal(os) nő
mintás nyári ruhában, nyúlánk fiára fölneéz -
igen, mi vagyunk azok, anyám, meg én, a füredi sétány
platánjai alatt lépve, „vonulva” (lásd Fodorbandi).

Előttünk még az egész jövő, a jószagú élet,
pedig nemsokára háború lesz majd Dél-Koreában,
s míg a Főtitkár búzakalászt morzsolgat kövér kezében,
készül a magyar narancs és virágzik a gumipityang.
Dehát a politikánál érdekesebbek a lányok,
akik zenéről, sportról fecsegnek, s mélyen lenéznek
(„kisfiú ez még!”), érintésüktől fejembe tódul a vérem,
teniszlabdáknál jobban izgat a kis gumilabdák
játéka, ahogy blúzuk alatt rezegetetik a drágák -
mint fölfedezetlen földrész csábít és izgat az élet,
vár az idő hajója, várnak rám viharos évek.
De az a perc! Ízét semmi sem hozhatja vissza,
mikor még anyámmal együtt léptünk a füredi parkban.

Október fényesítése

Mint sokáig elzárva tartott ezüstartat,
amelynek fényét foltok homályosítják,
úgy tisztogatlak téged, forradalom.
Már nem is a tényeket mondom el rólad:
lyukas zászlók lobogását az októberi szélben,
a szabadon röpködő szavak vad mámorát,
a rémülten szaladgáló s ágyúzók tankokat,
s a köztereken ásott kamasz-sírokat -
nem, csak annyit mondok, amit bárki megért,
az is, aki nem látta, vagy később született:
soha még úgy nem mondhattam ki korábban
azt a szót „magyar” (mert másképp sporteseményeken),
emelt fővel és biztosan, teljes emberségem tudatában,
soha még előtte nem volt jogom, hogy erre büszke lehessenek.
És tudom, ha majd az utókor ítélőszéke előtt
számba veszik minden nemzet fényes és szánalmas tetteit,
csak annyit kell mondanom: „ötvenhat” meg „magyar” -
és sok bűnünkre ettől lesz bocsánat,
és ez lesz, ami rólunk mindvégig fennmarad.

1997

Laudator temporis passi?

Mióta felrobbant az első atombomba
könnyebb a múltat jövőnkénél szeretni
bár izmus-kort nem vágyik vissza senki
s a Zeppelinnek sem vagyok bolondja -

de jövőképünk brutális és goromba
az ózonlyukat nem lehet feledni
s a népözönt se! ma még van mit enni
(már ahol van) de holnap vicsorogva
esnek egymás torkának s a miénknek
a sárga barna népek s a fehérek -
látsz oly jövőt, amelyben kincs a víz is?
Én csak azért dicsérhetem a múltat
mert reményeink *voltak* - csak kimúltak
s tátong előttünk egy századnyi krízis

Filmkockák

Előugrik az a jóképű szőke fiú,
s az imént agyonverték holttestén taposva,
ujjongva elharmonikázza a litván himnusz -
ez még a németeknek is sok volt.
Igaz, később számos kivégzött szintén
kivégeztek. De még most is akad túlélő,
aki hullő-szemmel néz a kamerába,
s arcán az öregség fagy-álarcával, így szól:
- lehet ölni egy jó kabátért, vagy csizmáért,
de lehet merő kíváncsiságból is.
Milyen az, amikor tőlem függ, hogy mozogjon
és lélegezzon isten teremtménye,
és legyen rángatható bábu a kezemben,
vagy ha akarom, némuljon el, többé ne is legyen.

Múlt, jelen, jövő

Úgy gyarapodnak szívünkben a holtak!
az épphogy-távozók, az alig-elnémultak,
s a régebbiek is, akikre szélviharos estén,
vagy csendesen szitáló esőben gondolunk -
és zsugorodnak szívünkben az élők,
mert kevesebb jut nekik is belőlünk,
mert nem oszthatják meg velünk a múltat,
a most is éltetőt, a holtig-ihletőt -
már szívünk alján nőnek unokáink,
mint virágmagok, még elő se bujtak,
de úgy billegnek jövőnk szemhatárán
mint színes kicsi forgók a Ligetben -

1945. május 9.

szegedkörnyéki pusztán
egy szénakazlon ülve
- alkalmi birkapásztor -
egy kalandregényt bújtam
mikor kitört a béke

mert felzúgtak a harangok
közel és messze távol
a szőregi határból
s hirdették zengve zengték
- a háborúnak vége

ugyanakkor Pilinszky
„mindenki Jancsikája”
egy szakadt és átizzadt
de katona-gúnyában
felmászott egy kis dombra
s a bajor kápolnában
évek óta először
tudott úgy igazából
imádkozni a Béke
irgalmas istenéhez

- a csönd mindent betöltött
csak P. J. szíve mélyén
csendült fel a harangszó

Készülődések

A hatodik évtizedben, amikor
az arcvonásokra kiül a véglegesség,
nehéz már elképzelni zöldkorunkat:
burjánzó kedvünket, a játékos
vágát át a mezőkön, meg a csavargást
rejtelmes és szagos országokon át -
nehéz az emlékezet csilláján felhozni
a múlt mélyéről szívet a képzeletnek.
Egészen másra készültünk akkor
(ha egyáltalán készültünk), huzakodva
a sors által elkészített nyeregtől,
(családtól, feladatoktól), fölényesen
kémlelve a távolban sorakozó
halványkék évek gerincét -
most meg mire készülnénk?
a szüretelő időre. Először
musttá tapos az, s ki tudja (kérdem N.-nel)
jó bor lesz-e belőlünk a hordóban,
vagy csak karcos, savanyú löre...

Egy eltűnt nép nyomában

A Felhők Népe hol élt?
Fenn a ködborította hegyek tetején,
hol roppant körbástyákat rejt ma is a dzsungel
és ékes jelekkel beszélő kőveket.
Szépek voltak a felhőemberek -
a legenda úgy tartja, innen
hoztak asszonyt maguknak az inka hercegek.
Sírjuk a sziklafali üregben;
foguk ma is ép, testük bebalzsamozva,
de szemüket eltakarják,
arcukat tenyerükbe rejtik.
Talán azért, hogy ne lássák
szemtől-szembe a halál angyalát,
vagy azt, ahogy
a síkságról özönlő hódítók
lemészárolják majd Felhő-Ország lakóit,
megerőszakolják gyermeklányait
és felégetnek mindent, ami más, mint ők
és ezért veszélyes.

Álom az év utolsó napján

„Az emberfaj sárkányfog-vetemény”
(Vörösmarty)

azt álmodtam hogy verset írok
álomban írta magát a vers
ami válasz akart lenni az emberiség
legeslegelső és végső kérdéseire

- teremtett-e a teremtés
az ősködből állt-e össze iszonyú
energiává amely szétvetette
a formátlan állandóság kozmoszát?

- mivégre élünk lélegzünk eszünk
teremtünk újabb kint és életet
és lehetséges más-világokat
ahol új bőrben mondjuk fel a régi szerepet?

- s miért nem él hatalmával a Teremtő?
miért hoz ránk új srebrenyicákat?
miért nem állhatja útját az ocsmány halálnak?

- hisz lehet Isten nem gonosz csupán
már nem visel ránk gondot szakadatlan
mert a világot egy pokolian ötletes
(ős kajánul) formabontó rendező kezére adta
és sűgőlyukban szorong a szabadakarat

- s ha igaz lenne amit a lesűjtott mihály
az emberfaj sárkányságáról ír?
nincs már remény hogy majd a szebb jövő
feledteti a század bűneit
s úgy csoszogunk az új évezred felé
mint vaksi rab ki se hátra se előre
csak vakító reflektorfénybe tekint

Balkáni induló

- Csak a múlt valódi!
A jelen - maródi.
A jelen merő dűh:
aki más, azt megöljük.
Bár egy nyelven beszélünk,
vére mégsem a vérünk,
hogya nem fajtestvérünk -
titokban ellenségünk.
Ahol vérünk kiomlott
az a föld már miénk lett,
azt a földet nem adjuk -
pusztuljanak a fattyúk!
Múlt prizmáján át nézzük
a jövőt, s azt reméljük:
Európa majd belátja -
okunk volt gyilkolásra.

1999

Századvégi jelenet

Illatos tavaszi este
budai mellékutca -
a sarkon guberálnak.

Egy bizonytalan korú férfi
és egy banyának mondható nő
turkálnak a kukákban.

A jelenet mindennapos,
s a járókelők viselkedése is az:
nem vesznek tudomást
a szemétből élők gesztusairól,
kásás motyogásáról,
s arról, hogy az évszázad végén
a magyar fővárosban alighanem többen
járnak kukára
mint szociális igazságért vérző
századunk elején

A Hosszú vonatozások Kora

Mint egy végtelen, nyomasztó vonatút, olyan volt ez a század.
Csalódtak mind, akik bizakodón szálltak fel a jövő gyorsvonatára,
amit virággal és rezesbandával búcsúztattak fénykupolás pályaudvarokon.
Háborúba vitte ez a vérbő s túl vidám katonákat,
akik nem otthon - lövészárók sarában, vagy idegen sírban
érték meg az első karácsonyt.
A nagy jelszavak: haladás! technika! emberiség!
sorra kipukkantak
mire az első állomáson kiszedték a csontkemény holttesteket, hogy aztán
telezsúfoljanak minden szerelvényt
számokká örölt kába tömeggel,
akiknek mindegy volt már, hová viszik és meddig,
csak korty vízért üvöltött és egy falat száraz kenyérért.
Dante vízióit váltotta valóra ez a minden reményt elsöprő,
nagyszerű, nagyszerű század!
Milliók fagytak meg a jeges tajgákon, milliók teste lett keserű füstté.
Megkövült diktatúrák vaksötét, füledt alagútjain át
pöfögött ez az expressznek állított rossz vicinális,
közös terhünk vonata,
s mikor kiértünk a friss levegőre, a töltés mellett látjuk:
új sírokat gyalulnak talajszintté cirillbetűkkel ékes traktorok -
újra kezdődne, ami volt, vagy ez csak
végepizódja a nagyszabású kényszerutazásnak, amit úgy hívnak:
huszadik század?
Sűrű a köd előttünk, szorongva várjuk felszakadását.

exitus

1

bezáródás a szervekből
kipusztuló anyagba

2

hajdani lebegés formák fölött
egyre idegenebbül

3

fékeveszett zuhanás
végtelen fényforrás felé

Temető, ősszel

vadgesztenye hull a temetőben
tüskés burka roppan a lábad alatt
hull a levél is őszi verőfény
csillog melengetnek langyos sugarak

a héten b. lacit itt temetik
ölelőn várja a családi sír
páran még olvassák majd elfeledik
mindenki így jár ki magyarul ír

ide kerülünk tán mi is egyszer
urnánkat falba zárja a kegyelet
lesz-e ki virágot hoz rá néhanapján?
lesz aki hibátlanul írja nevedet?

vadgesztenye hull a temetőben
derűs ilyenkor ez a (mélyen)alvó-város
lábujjhegyen megyek a kapu felé
s a lakóknak szép jóccakát kívánok

Századelő, felülnézetben

Századelő: bizakodó tekintet.
bizalom a visszatarthatatlan Haladásban!
Pomádét használtak és szellentőkürtőt,
zsakettet hordtak, meg keménygallért,
„Funiculát” hallgattak fonográfról,
vagy édesbús valcert, gyógyfürdők emlékeit,
s pattogó térzenére vitte a dada
a matrózruhás fiúkat s lányokat.
Puskás Tivadar „halló”-ja rezgett a készülékben,

és Blériot-ról álmodott az algebrából
bukásra álló gimnazista.
Nagy remények s ambíciók kora!
Kiáltványoké, amelyek a múlt
régiségkereskedésének azonnali bezárását követelik,
üdvtanoké, amelyek szétfeszítik
a lakályos, s még átlátható jövőt,
ahol majd az idő homályából kikel
a Diktatúra brontosaurusza,
hogymázsás léptekkel végiggázoljon
az ésszerűen berendezett világon.
Ha előre látta volna, hogy mi jön,
kimondja vajon Nietzsche „Isten halálát”?
Ez volt a fennkölt század, amikor megint
milliók pusztultak Egy miatt,
s ingyenc-Európa kellős közepén
az ember húsa fogyasztási cikk lett
és gyász-szertartás minden győzelem.

Cserepek

Római-kori köveken, cserepeken
találni néha ilyen
(szinte lírai) szövegeket:
„Julius Quirinus, a hármaskör
légió liktora nyugszik itt,
Róma szülöttje, kit alattomos
barbár nyila vert le
Britannia messzi partjain”.
Gyakran a kor is ott áll:
„aetas: XXXII”, vagy ilyesmi.
Néha a távoli vers is
egy-egy ilyen cserép,
amelyen, *modo hungarico*,
valaki örökbe hagyta
egy sors üzenetét.

-&-